

COOL
BOO

LAUREN
OLIVEROVÁ
LYRA
REPLIKA
GEMMA

DVĚ DÍVKY,
DVA PŘÍBĚHY,
JEDEN ROMÁN.

Replika

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cooboo.cz
www.albatrosmedia.cz

Lauren Oliverová
Replika – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

LYRA

LAUREN
OLIVEROVÁ

REPLIKA

LYRA

Pro moji sestru Lizzie

POZNÁMKA AUTORKY

I když v mnoha případech najdete shodné dialogy popsané jak z pohledu Gemmy, tak z pohledu Lyry, můžete si v jejich vyprávění všimnout i menších odchylek v tónu a tempu. Tyto odchylky jsou úmyslné a mají ukazovat jejich rozdílné perspektivy. Gemma a Lyra mají každá svou jedinečnou koncepci, které se střetávají a formují jejich zážitky a zkušenosti, stejně jako pozorování věci okamžitě mění její chování.

Tyto odchylky v příběhu odrážejí přesvědčení, že na světě neexistuje jediná objektivní zkušenost. Nikdo nevidí a neslyší tutéž věc stejně jako ostatní, což může dovědčit každý, kdo se někdy hádal s milovanou osobou. V tomto ohledu jsme tedy skutečně tvůrci svých vlastních zkušeností. Ukazuje se, že pravda vypadá hodně jako fikce.

JEDNA

OBČAS ZA HODNĚ BEZVĚTRNÝCH NOCÍ slyšíme jejich skandování, volající po naší smrti. Taky je vidíme, nebo alespoň rozeznáváme svatozář světla na pobřeží ostrova Barrel Key, kde se nejspíš shromažďují, odkud přes černou hladinu vody hledí k plotu a bílé hranaté tváři Havenova institutu. Zdátky musí vypadat jako dlouhá zelená čelist plná maličkatých zubů.

Monstra. Tak nám říkají. Démoni.

Občas za bezesných nocí přemítáme, jestli mají pravdu.

Lyra se uprostřed noci vzbudila s pocitem, že jí někdo sedí na hrudi. Pak si uvědomila, že je to jen vedro – bažinaté a dusivé jako stisk obří ruky. Výpadek proudu.

Něco se dělo. Byl slyšet křik. Práskání dveří. V chodbách se rozléhaly kroky. Za okny viděla zběsilé cik-cak přejíždění kuželů světla z baterek, které pročešávaly dvůr, ozařovaly stříbrné flíčky deště a jasně bílou sochu muže,

který sahal k zemi, jako by z ní chtěl něco vytrhnout. Ostatní repliky se naráz probudily. Ložnice byla najednou plná hlasů, ještě zastřených spánkem. V noci bylo mluvení jednodušší. Bylo tu méně sester, které by je okřikovaly.

„Co to je?“

„Co se děje?“

„Buďte zticha.“ To byla Kasiopeja. „Poslouchám.“

Dveře do chodby se rozlétly tak rázně, až bouchly do zdi. Lyru oslepil náhlý příval světla.

„Jsou tu všichni?“ To znělo jako Doktor Kávovina.

„Myslím, že jo.“ Hlas sestry Ať-tě-to-ani-nenapadne zněl pisklavě a vyděšeně. Její tvář nebyla za paprskem baterky vidět. Lyra rozeznávala jen dlouhý lem její noční košilky a bosé nohy.

„No, tak je spočítejte.“

„Jsme tu všichni,“ odpověděla ihned Kasiopeja. Jeden z nich zalapal po dechu. Ale Kasiopeja se nikdy nebála ozvat. „Co se děje?“

„Nejspíš jeden z mužů,“ obrátil se doktor Kávovina na sestru Ať-tě-to-ani-nenapadne, která se ve skutečnosti jmenovala Maxine. „Kdo je na kontrole u mužů?“

„Co se děje?“ zopakovala Kasiopeja. Lyra se přistihla, že přejíždí prstem po parapetu, po polštáři, po pelesti postele číslo 24. Její věci. Její svět.

V tu chvíli k nim dolehla odpověď: hlasy, pronikavý jekot. Černý kód. Černý kód. Černý kód.

Skoro v tutéž chvíli naskočil záložní generátor. Rozsvítila se světla, rozeřval se poplach. Kvílení sirén. V každém pokoji blikaly zářivky. Sestra Ať-tě-to-ani-nenapad-

ne se zapotácela nazad a zvedla ruku, jako by se chtěla zakrýt.

„Zůstaňte tady,“ štěkl doktor Kávovina. Lyra si nebyla jistá, jestli mluví na sestru Ať-tě-to-ani-nenapadne, nebo na repliky. Ať tak či tak, stejně nebylo moc na výběr. Doktor Kávovina musel zadat kód, aby se otevřely dveře. Sestra Ať-tě-to-ani-nenapadne zůstala jen chvíličku, záda přilepená ke dveřím, a celá se trásla, jako by čekala, že se na ni některá z dívek každou chvíli vrhne. Bateria, jejíž světlo se mísilo se světlem zářivek, vrhala na kachlíky na podlaze mléčně bílé kolečko.

„Nevděčníci,“ zamumlala a taky si kódem otevřela dveře. Viděly ji i potom, okny vedoucími do chodby, jak přechází sem a tam a občas si sahá na křížek na krku.

„Co je černý kód?“ zeptala se Růže. Tiskla si kolena k hrudníku. Od té doby, co jim doktorka O'Donnellová, jediný zaměstnanec Institutu, kterému Lyra nikdy nevymyslela žádnou přezdívku, přestala dávat lekce, jim došla jména hvězd. Repliky si teď místo toho vybíraly jména ze slov, která znaly, ze slov, která se jim líbila nebo jim přišla zajímavá. Byla tu Růže, Palmolive a Privát. Rosalgin a Persil. A dokonce Vidlička.

Jako obvykle to věděla jen Kasiopeja – číslo 6, jedna z nejstarších replik, stejně jako Lyra.

„Černý kód znamená, že selhala ostraha,“ vysvětlila. „Černý kód znamená, že někdo utekl.“

DVA

Č-L-O-V-Ě-K. PRVNÍ SLOVO BYLO ČLO-VĚK.

Existovaly dva druhy lidí: rození lidé, ženy a muži, dívky a chlapci, jako byli doktoři, sestry, výzkumníci, hlídači a Obleky, které občas přicházely ostrov a jeho obyvatele zkontrolovat.

A pak byly lidské modely, ženské a mužské, vyrobené v laboratoři a přenesené do náhradních rodiček, které žily v kasárnách a nikdy neuměly anglicky. *Klony*, tak jim lidé ještě pořád občas říkali, i když Lyra věděla, že je to ošklivé slovo, zraňující a urážlivé, ačkoli netušila proč. V Havenu se jim říkalo repliky.

Druhé slovo bylo *M-O-D-E-L*. Lyra si ho vyhláskovala, lehce každé písmenu vydechovala mezi zuby, přesně jak ji to naučila doktorka O'Donnellová. A potom: číslo 24. Takže ta zpráva *byla* o ní.

„Jak se dneska cítíš?“ zeptala se jí sestra Prasopaska. Lyra ji pojmenovala teprve minulý měsíc. Nevěděla sice,

co to prasopaska vůbec je, ale zaslechla sestru Rachel říkat *Někdy bych fakt radši byla prasopaska*, a to slovo se jí zalíbilo. „Včera to byl docela poprask, co?“ Jako obvykle nečekala na odpověď a místo toho přiměla Lyru lehnout si na vyšetřovací stůl, takže už na složku se zprávou neviděla.

Lyrou projel kratičký záblesk vzteku, jako by jí něco vybuchlo v mozku. Ne, že by na tu zprávu byla nějak zvědavá. Nijak netoužila o sobě něco zjišťovat, jako proč je nemocná a zda by se mohla vyléčit. V obecné rovině díky náznakům a zaslechnutým rozhovorům věděla, že v procesu jsou ještě určité mouchy. Repliky se rodily geneticky stejné jako zdrojový materiál, ale brzy se u nich projevíly nejruznější zdravotní problémy: orgány nefungovaly tak, jak měly, krvinky se neobnovovaly, plíce kolabovaly. Čím byly repliky starší, tím víc ztrácely rovnováhu, zapomínaly slova a názvy míst, byly často zmatené, a víc plakaly. Anebo prostě a jednoduše *neprospívaly*. Nepřibíraly na váze a zůstaly zakrslé. Mlátily hlavou do podlahy, a když přišly Obleky, vrískaly a chtěly se chovat. (Před pár lety Bůh nakázal, že všechny várky každé nové generace se mají aspoň dvě hodiny denně chovat, houpat na klíně a bavit. Výzkum naznačoval, že díky lidskému kontaktu vydrží déle zdravé. Lyra a ostatní repliky se u nich střídaly, lechtaly je na tlustých malých nožičkách a snažily se je rozesmát.)

Lyra se zamilovala do čtení během té krátké, radostné doby, kdy v Havenu byla doktorka O'Donnellová. To období teď Lyra považovala za nejlepší měsíce svého života. Když četla, měla pocit, jako by se jí kdesi hluboko v mysli

otevřela okénka, kterými dovnitř pronikalo světlo a čerstvý vzduch a obrazy jiných míst, jiných životů, prostě něčeho *jiného*. V Havenu byly jen knihy o vědě a stavbě těla, která byly složité a plné slov, která Lyra neuměla vyslovit. Ale Lyra četla i grafy, které někdo nechal na pultu, četla časopisy, které sestry nechávaly ve společenské místnosti.

Sestra Prasopaska povídala dál, zatímco Lyře Mačkátkem měřila krevní tlak a strčila jí Teplík pod jazyk. Lyra měla ráda, jak se jí Mačkátko stahuje kolem nadloktí, jako by ji někdo držel za paži a chtěl ji někam odvést. Líbilo se jí, jak Teplík konejšivě pípá, a měla ráda, když sestra Prasopaska nakonec prohlásila: „Všechno v normě.“

A pak pokračovala v tlachání. „Vážně nevím, co si to myslelo, takhle utéct. Hluboký nádech, ano? Tak. A teď výdech. Výborně. Stejně se utopí, ještě než se dostane k vlnolamům. Slyšelas včera ten příboj? Bylo to jako hrom! Vlastně mě překvapuje, že to ještě nevyplavilo jeho tělo.“

Lyra věděla, že se od ní nečeká odpověď. Jednou jedinkrát, když odpověděla na veselé „Tak jakpak se dneska máme?“, sestra Prasopaska sebou cukla a upustila injekci – Lyra injekce nenáviděla, odmítala jim dávat přezdívký – a musela začít znovu. Přesto ale začala uvažovat, jaké by to bylo, najít na pláži mrtvé tělo. Lyra se mrtvol nebála. Už viděla onemocnět a umřít stovky replik. Všechny Žluté umřely, žádné z nich ještě nebyl ani rok. *Souhra okolností*, říkali doktoři. *Horečka*. Lyra ta tělíčka viděla, zabalená a připravená k transportu.

Jedna Fialová ze sedmé várky, číslo 333, prostě přestala jíst. Když ji konečně připojili na trubičky, bylo už

pozdě. Číslo 501 spolkla dvacet čtyři bílých Spáčů, když ji sestra Em, která jí pomáhala holit hlavu a byla vždycy s žiletkou nejněžnější, nechala o samotě. 421 umřela náhle, ve spánku. Byla to právě Lyra, která jí poklepala na ruku, aby ji vzbudila, a podle podivného umělohmotného chladu její kůže poznala, že je mrtvá. Bylo zvláštní, jak se z ní veškerý život prostě vypařil, zmizel, a zbyla jen kůže a kosti, hromádka tkáně.

Ale přesně to byly: těla. Lidská těla, ale ne lidé. Lyře se ještě nepodařilo přijít na to proč. Myslela si, že vypadá jako normální člověk. Stejně jako ostatní ženské repliky. Byly *vyrobené* z normálních lidí, a dokonce se z nich narodily.

Odlišovala je ale právě tahle výroba. Tak to všichni říkali. Kromě doktorky O'Donnellové.

Lyře by nevadilo prohlédnout si zblízka mužskou repliku – mužské a ženské repliky byly drženy odděleně, dokonce i ty mrtvé, zabalené do celtoviny, posílané z ostrova pryč. Byla na ně zvědavá, zkoumala anatomické kresby v učebnicích biologie, ve kterých si jinak číst nedokázala. Nejdůkladněji se zabývala obrázky ženských a mužských pohlavních orgánů, které podle všeho představovaly největší rozdíl mezi muži a ženami, ale stejně si neuměla představit, jak by mužská replika vypadala doopravdy. Jediní muži, které vídala, byli doktoři, ošetřovatelé, hlídači a další zaměstnanci.

„Tak jo. Už máme skoro hotovo. Pojď sem a postav se na váhu, ano?“

Lyra vstala a doufala, že se jí ještě povede zahlédnout graf a ta krásná, symetrická písmena, která po stránce

pochodovala jako vojáci. Jenže sestra Prasopaska po deskách chňapla a zapisovala do nich Lyřiny výsledky. Potom si je nechala v ruce a druhou obratně upravila závaží na váze a čekala, až se ustálí.

„Hmmm.“ Zamračila se, takže vrásky mezi jejím obočím se prohloubily a spojily. Jednou, když byla ještě hodně malá, Lyra prohlásila, že už přišla na to, jaký je rozdíl mezi lidmi a replikami: Lidé byli staří, repliky mladé. Sestra, která ji právě koupala a která v institutu nebyla dlouho a Lyra už si nepamatovala její jméno, vyprskla smíchy. Historka se mezi doktory a sestrami brzy rozšířila.

„Zhubla jsi,“ prohlásila pořád ještě zamračená sestra Prasopaska. „Máš chuť k jídlu?“

Uplynulo několik vteřin, než Lyře došlo, že tohle je otázka, na kterou se její odpověď očekává. „Ano.“

„Není ti špatně? Nemáš křeče? Nevolnosti?“

Lyra zavrtěla hlavou.

„Problémy se zrakem? Necítíš se zmatená?“

Lyra zavrtěla hlavou, protože neuměla moc dobře lhát. Před dvěma týdny zvracela tak prudce, že ji ještě druhý den bolela žebra. Včera se vyzvracela do polštáře, doufala, že to tak nebude slyšet. Naštěstí se jí povlak na polštář povedlo propašovat mezi odpadky, které se z ostrova odvážely v neděli a vozily se do spalovny, nebo se házely do moře, nebo co se s nimi dělalo. Vzhledem k bouřce, narušení bezpečnosti a té teď nejspíš mrtvé mužské replice si Lyra byla celkem jistá, že si zmizení jejího povlaku nikdo nevšimne.

Nejhorší ale bylo, že se včera ztratila cestou zpátky k ložnicím. Nedávalo to smysl. Oddělení D znala jako

své boty, od Jednotky poporodní intenzivní péče až po Neurální observatoř, od rozlehlých ložnic, kde v každé spala stovka ženských replik, až po koupelny s tucty sprchových hlavíc přidělaných ke zdi, umyvadlem, které připomínalo dlouhý příkop, a desítkou záchodů. Jenže Lyra před koupelnou musela nejspíš zabočit doprava místo doleva a nějakým nedopatřením se ocitla před zamčenými dveřmi vedoucími do oddělení C, na které zmateně mrkala tak dlouho, dokud na ni nezavolal hlídač a nevytrhl ji z transu.

Ale nic takového neřekla. Nemohla jít do Krabice. Tak všichni přezdívali oddělení G. Krabice, anebo Pohřební ústav, protože půlka replik, které se tam dostaly, už nikdy nevyšla ven.

„Dobře, tak běž,“ kývla sestra Prasopaska. „Ale určitě mi řekni, kdyby se ti začalo dělat špatně, ano?“

Tentokrát Lyra věděla, že na tohle odpovídat nemusí. Nikomu neprozradí, že pořád zvrací. Od toho tu byly Skleněné oči na stropě. (Lyra si nebyla jistá, jestli má Skleněné oči ráda nebo ne. Někdy měla, hlavně když se křik a skandování z ostrova Barrel Key ozývalo hlasitěji než jindy a Lyra si myslela, že je díky kamerám ve větším bezpečí. Jindy, když nechtěla, aby někdo viděl, že je jí špatně, ty bulvy bez řas, které nahrávaly každý její pohyb, úplně nenáviděla. To na tom bylo nejhorší: Nikdy nevěděla, na čí straně Skleněné oči jsou.)

Přesto ale přikývla. Lyra měla plán, a ten plán vyžadoval, aby byla hodná, ještě aspoň chvíli.

TŘI

O TŘI DNY POZDĚJI nebylo po těle mužské repliky číslo 72 pořád ani stopy, i když všichni předpokládali, že ho voda co nevidět vyplaví. Lyra den po odvozu odpadu slyšela sestry, jak se o tom baví. Ať-tě-to-ani-nenapadne kroutila hlavou a tvrdila, že ho určitě museli sežrat krokodýli. Pokud se přece jen dostal na pevninu, prohlašovala, nejspíš by ho okamžitě zastřelili – tam venku nebydlí nikdo jiný než šílenci a kriminálníci. *A teď ještě přijedou ti muži*, dodala a potřásla hlavou. Tak Oblekům říkaly sestry: *ti muži*.

Lyra cestou na snídani viděla v dálce jejich loď: elegantní, motorový škuner, tak nepodobný otřískanému nákladnímu člunu, který na ostrov vozil zásoby a pryč odvážel odpad a vypadal, že ho potopí jediná kapka vody. Lyra netušila, co přesně Obleky dělají, co jsou zač nebo proč do Havenu jezdí. Za ty roky slyšela několik poznámek o armádě, ačkoli ti muži nevypadali jako vojáci, nebo

aspoň ne jako ti vojáci, které občas vídala na televizi v sesterně. Tihle muži nenosili stejnokroje ani maskáčové kalhoty. Neměli zbraně jako třeba hlídači.

Když byla mladší, byla Lyra z Obleků nervózní, hlavně když se všechny repliky musely postavit do řady a nechat se prohlédnout. Obleky jí otvíraly pusy a dívaly se jí na zuby. Žádaly ji, aby se usmála, nebo aby se otočila nebo zatleskala, aby ukázala, že není idiot, že *prospívá*, aby zatřepala prsty nebo se podívala zleva doprava a zase zpátky.

Tyhle inspekce už ale nějakou dobu neprobíhaly. Teď Obleky prostě přijely, prošly si všechna oddělení, od Adminu až po Krabici, prohodily pár slov s Bohem a vrátily se na své krásné lodi na pevninu. A Lyra o ně postupně ztratila zájem. Patřily do jiného světa. Klidně to mohly být mouchy, které dosedají a hned zase vzlétají. Nebyly pro ni důležité, ne jako Teplík, ne jako její postel a paprapet a význam zakořeněný hluboko v hieroglyfech slov.

Obzvlášť dneska nemohla myslet na Obleky ani na podivné zmizení čísla 72. Den po odvozu odpadu bylo pondělí, a to znamenalo Testování soukolí a Línej zadek a její poslední šanci až do dalšího týdne.

Lyra už si nevzpomínala, kdy ji poprvé napadlo začít v Adminu krást. Svým způsobem to začalo u doktorky O'Donnellové. Doktorka O'Donnellová přišla do Havenu před šesti nebo sedmi lety, ještě předtím, než Lyra dostala svoje měsíční krvácení. („Menstruaci,“ zabručela Ať-tě-to-ani-nenapadne, a ve chvíli nezvyklé velkorysosti Lyře ukázala, jak vyprat kalhotky ve studené vodě. „Krvácení zní, jako by tě postřelili.“) Doktorka O'Don-

nellová byla – vedle Kasiopeji a čísel 7 až 10, jejích genotypů, které byly všechny čtyři geneticky a fyzicky naprosto stejné – nejhezčí člověk v Havenu.

Zdálo se, že na rozdíl od ostatních doktorů a sester nechovala doktorka O'Donnellová k replikám nelibost. Klidně s nimi trávila čas v ložnicích, i když zrovna neměla dozor. Kladla jim otázky. Byla prvním člověkem, který se Lyry na něco zeptal a čekal odpověď – tedy kromě „Bolí to, když ti sáhnou sem?“ nebo „Máš chuť k jídlu?“ – a ráda se smála, hlavně věcem, kterým repliky věřily, třeba že zbytek světa je zhruba pětkrát nebo šestkrát tak velký jako Haven, nebo že u rozených lidí neslouží otec žádnému účelu. Učila repliky tleskáci hry a zpívala jim jasným, zvonivým hlasem.

Doktorku O'Donnellovou šokovalo, když zjistila, že v Havenu není knihovna – že jsou tu jen lékařské knihy a učebnice, do kterých se občas nahlíželo a které plesnivěly v místnosti podivného tvaru, s níž si nikdo nevěděl moc rady, a Bible, kterou si s sebou nosila Ať-tě-to-ani-nenapadne a občas se s ní oháněla po neposlušných replikách, nebo s ní vzala po hlavě ty, které byly moc hloupé nebo už moc zmatené na to, aby vůbec byly schopné ji poslechnout.

Kdykoli doktorka O'Donnellová musela odjet z ostrova, vrátila se s několika knížkami v tašce. V neděli odpoledne sedávala v ložnici a nahlas z nich předčítala. Nejdřív to byly jen obrázkové knížky. Potom delší knihy, s malými písmenky běhajícími po každé stránce, tolika písmenky, až se z toho Lyře točila hlava. Pár desítek replik se vždycky sešlo, aby si mohly předčítání poslech-

nout, a pak když se zhaslo, je šepem vyprávěly ostatním replikám. Často si domýšlely nebo příběhy pletly, Honzík a kouzelná fazole, jejíž stonek rostl do země Oz, Lev, čarodějnice a obr Dobr. Přinášelo jim to úlevu od nudy, od malosti jejich světa. Pět oddělení, šest, pokud počítáte i Krabici. Polovina dveří zamčená. Celý svět obklopený vodou. Polovina replik příliš hloupých na to, aby se naučily mluvit, další čtvrtina příliš nemocných, a ještě víc naštvaných a agresivních.

Nebylo úniku. Vůbec žádného.

S Lyrou se ale stalo něco hlubšího. Zamilovala se, ačkoli o tom nevěděla a ani by o tom takhle nepřemýšlela vzhledem k tomu, že nechápala, co to láska je, a sotva to slovo zaslechla. Pod vlivem doktorky O'Donnellové, díky jejím dlouhým prstům (některé byly poseté drobnými pihami), jimiž otáčela stránky, se nějaká dlouho pohrbená část Lyřina vědomí probrala k životu, zavrtěla se a otevřela.

To doktorka O'Donnellová je naučila názvy nejrůznějších souhvězdí a nebeských těles – Herkules a Lyra, Kasiopeja a Venuše, Velká a Malá medvědice – a vysvětlila jim, že hvězdy jsou ohromná oblaka rozžhaveného plynu, stovky a stovky a stovky kilometrů daleko, dál, než si dokázaly představit.

Lyra si vzpomínala, jak jednoho nedělního odpoledne seděla na své posteli, zatímco jim doktorka O'Donnellová předčítala ze své oblíbené knížky, *Dobrou noc, měsíčku*, a Kasiopeja – která tehdy byla známá jen jako číslo 6 – najednou promluvila.

„Chci dostat jméno,“ řekla. „Chci jméno, jako mají hvězdy.“

Lyra se cítila strašně trapně. Myslela si, že 6 je Kasiopejino jméno, stejně jako 24 její.

Doktorka O'Donnellová obešla celou ložnici a přidělovala jména. „Kasiopeja,“ pronesla. „Medvědice. Venuše. Kalliopé.“ Kalliopé, dřív známá jako 7 a nejzlejší z Kasiopejiných genotypů, se zahihňala. Doktorka O'Donnellová se zadívala na Lyru. Jejich oči se střetly. „Lyra,“ zašeptala doktorka a Lyra měla pocit, jako by jí projel elektrický proud, jako by právě sáhla na něco horkého.

Od té doby chodila po Havenu a pojmenovávala věci, tak, aby byly důvěrně známé, aby byly její. Oddělení G všichni říkali Krabice, ale Lyra si pojmenovala i další místa, jídelně začala říkat Hrnec, a oddělení C, kde byly mužské repliky, Skryté údolí. Bezpečnostní kamery, které ji všude sledovaly, se staly Skleněnýma očima, přístroj na měření krevního tlaku Mačkátkem. Všechny sestry dostaly jména, doktoři a doktorky taky, aspoň ty, které vídala pravidelně. Výzkumníky ani rodičky pojmenovat nemohla, protože s nimi skoro nepřišla do styku, ale kasárna, v nichž spaly rodičky, pojmenovala Továrna vzhledem k tomu, že právě odtud vycházely všechny nové lidské modely, předtím než je odvezli na poporodní oddělení a pak, pokud přežily, do ložnic, kde měly být aspoň dvě hodiny denně chovány, houpány a baveny.

Doktora Sapersteina pojmenovala Bůh, protože všechno ovládal.

Při předčítání Lyra vždycky seděla vedle doktorky O'Donnellové, s hlavou skoro v jejím klíně, a zatímco doktorka O'Donnellová četla, snažila se porozumět tomu závratnému hemžení písmenek, snažila se přiřadit zvuky

k symbolům. Soustředila se tak usilovně, až ji bolelo za očima.

Jednoho dne jí přišlo, že doktorka O'Donnellová začala číst pomaleji – ne natolik, aby si toho všimly ostatní, ale dost na to, aby Lyra lépe zvládala určovat konce slov a všimát si, jak se některá slova zachytávají o písmenka, než přeskočila přes malou bílou mezeru. Ze začátku si myslela, že se jí to jen zdá. Pak, když doktorka O'Donnellová položila prst na stránku a začala přejíždět po jednotlivých řádcích a občas poklepávat na záhadné puntíky a čárečky, nebo když se odmlčela u nějakého obzvlášť zamotaného slova, jí došlo, že se jí to nezdá.

Doktorka O'Donnellová se Lyře snažila pomoci se čtením.

A pomalu, pomaloučku – jako mikroskop, který se seřizuje stupeň po stupínku, odtikává k ostrému obrazu – se slova začala vymaňovat z tajuplných kaluží inkoustu na stránce a útočit na Lyřino chápání. *Já. A. Šel. Ted'.*

Nemohlo to trvat navždy. Mělo jí to být jasné, ale nebylo.

Právě přece dostala jméno. V podstatě se podruhé narodila. Nevěděla ještě vůbec nic.

Jedno nedělní odpoledne doktorka O'Donnellová nepřišla. Čekaly skoro hodinu, až se nakonec Kasiopeja začala nudit a prohlásila, že jde na pláž za oddělením A sbírat lastury. Nebylo to tak docela zakázané, ale Kasiopeja byla i tak jedna z mála replik, které se kdy odvážily dolů k vodě. Lyra šla občas s ní, ale sama se bála – vystrašená historkami, které vyprávěly sestry, o lidožravých žralocích v úžině řeky Wahlee, o krokodýlech a jedovatých hadech číhajících v močálu.

Byl krásný den, nebylo moc horko a na nebi se důležitě naparovaly obrovské mraky. Ale Lyra ven jít nechtěla. Nechtěla nic jiného než sedět na podlaze vedle doktorky O'Donnellové, tak blízko, že by z její kůže cítila směsici dezinfekce a citronového krému a viděla by papírová vlákna vznášející se ve vzduchu, když doktorka O'Donnellová otočila stránku.

Napadla ji hrozivá myšlenka: Doktorka O'Donnellová je určitě nemocná. To bylo jediné možné vysvětlení. Od doby, kdy jim začala předčítat, ani jednou nevynechala, a Lyra odmítala uvěřit, že by ji to prostě přestalo bavit. Že by ji ona přestala bavit. Že by byla pro doktorku O'Donnellovou moc pomalá, moc poškozená.

Úplně zapomněla, jak moc Krabici nenávidí, jak vždycy zadržuje dech, kdykoli se octne třeba jen patnáct metrů od dveří s červenou závorou, a rozběhla se k ní. Nedokázala vysvětlit, proč ji najednou tak jímá hrůza, ten pocit, jako by se probudila uprostřed noci do černočerné tmy a nevěděla, kde je.

Už byla skoro u oddělení C, když náhle zaslechla zvýšené hlasy. Jeden z nich patřil doktorce O'Donnellové. Rychle se stáhla a schovala se ve výklenku. Viděla z něj doktorku O'Donnellovou a Boha, jak proti sobě stojí v jedné z prázdných vyšetřoven. Dveře byly pootevřené a do chodby se linuly jejich hlasy.

„Najal jsem vás,“ vrčel Bůh, „abyste tu pracovala, a ne abyste si hrála na zatracenou Matku Terezu.“ Zvedl ruku a Lyra se lekla, že doktorku uhodí. Pak si všimla, že v ní drží starý, ohmataný výtisk *Malého prince*, ze kterého jim doktorka O'Donnellová chodila předčítat.

„Copak to nechápete?“ Doktorka O'Donnellová zrudla, takže jí nebyly vidět pihy. „To, co tu děláme... Ježíši. Zaslouží si taky trochu štěstí, nebo ne? Navíc jste sám říkal, že se jim daří líp, když se jim dostane trochu náklonnosti.“

„Stimulace a doteky. Ne vyprávění pohádek.“ Bůh práskl knížkou o stůl a Lyra nadskočila. Pak vzdychl. „Nejsme humanitární pracovníci. Jsme *vědci*, Cat. A tohle je naše práce. Tečka.“

Doktorka O'Donnellová zvedla bradu. Z culíku se jí začínaly uvolňovat pramínky vlasů. Kdyby Lyra znala slovo láska, kdyby opravdu chápala, co to je mít rád, v tu chvíli by věděla, že má doktorku O'Donnellovou ráda.

„To neznamená, že s nimi nemůžeme jednat jako s lidmi,“ namítla.

Bůh už vykročil ke dveřím. Lyra zahlédla jeho hustá černá obočí, krátce střižený plnovous, oči tak zapadlé, že to vypadalo jako by mu je někdo zatlačil do hlavy. Teď ale strnul a prudce se otočil. „Ne, přesně to to znamená,“ pronesl hlasem ledovým jako Ocelové ucho, které jí občas tiskli na hrud', aby si poslechli její srdce. „Co bude dál? Budete snad učit krysy hrát šachy?“

Než doktorka O'Donnellová z Havenu odešla, dala svůj výtisk *Malého prince* Lyře. Lyra si byla celkem jistá, že doktorka předtím plakala.

„Hlavně si ji dobře schovej,“ šeptala jí a lehce se dotkla její tváře.

Lyra si potom šla lehnout. A její polštář celé odpoledne voněl dezinfekcí a citronovým krémem, jako prsty doktorky O'Donnellové.

ČTYŘI

TESTOVÁNÍ SOUKOLÍ PROBÍHALO ve velké místnosti v oddělení D, kde táhlo a kde dřív byly klece s králíky, takže to tu pořád bylo cítit granulemi a králíčí močí. Lyra nevěděla, co se s těmi králíky stalo. Havenův institut byl obrovský a řada místností byla nepřístupná, takže měla za to, že králíky prostě někam přesunuli. Anebo možná králíci taky neprospívali, jako některé repliky.

Každý týden bylo Testování soukolí trochu jiné: někdy měly repliky posbírat co nejrychleji malé, kluzké špendlíky, nebo měly poskládat 3D skládačku, nebo vybrat na papíru vzor, který nepatřil mezi ostatní. Trvalo to celý den. Ženské repliky, všech devět set šedesát, chodily dovnitř po čtyřiceti podle barev. Rosalgin už se vrátila z Krabice a posadila se vedle Lyry. Rosalgin si dala jméno po jednom produktu, který viděla v reklamě v televizi u sester. Sestry se hystericky rozchechtaly a vysvětlily jí – a všem ostatním – k čemu se Rosalgin používá a co to

je výplach pochvy, ale Rosalgin si jméno změnit odmítla s tím, že se jí prostě líbí.

„Nevypadáš moc dobře“ byla první věc, kterou Rosalgin Lyře řekla. Rosalgin skoro nikdy nic neříkala. Patřila mezi pomalejší repliky. Potřebovala pomáhat s oblékáním a nikdy se nenaučila abecedu. „Jsi nemocná?“

Lyra zavrtěla hlavou a oči dál upírala na desku stolu. V noci zase zvracela a potom se jí tak zamotala hlava, že musela zůstat na záchodě a dobrých dvacet minut se jen držet záchodové mísy. Kasiopeja ji tam nachytala, když se šla vyčurát. Lyra se ale nebála, že by to na ni Kasiopeja řekla. Kasiopeja měla pořád nějaké průšvihy – nesnědla večeri, odmlouvala, upřeně pozorovala mužské repliky, a dokonce se s nimi pokoušela dát do řeči, když se náhodou ocitli pohromadě v Hrci nebo v Krabici nebo někde na chodbě, což se ale stávalo jen zřídka.

„Já *jsem* nemocná,“ oznámila jí Rosalgin. Mluvila tak nahlas, že Lyra instinktivně zvedla hlavu ke Skleněným očím, i když věděla, že zvuk nenahrávají. „Dali mě do Krabice.“

Lyra neměla v Havenu kamarádky. Nevěděla, co to kamarádka je. Ale myslela si, že by byla smutná, kdyby Rosalgin umřela. Bylo jí pět, když Rosalgin vyrobili, a ještě pořád si pamatovala, jak ji po narození převežli ke sledování na poporodní, a jak kopala růžovými nožičkami a mávala pěstičkami, jako by tančila.

Jenže to s ní nevypadalo dobře. Hnědé něco chytly a doktoři v Krabici to nedokázali zastavit. Za poslední čtyři měsíce jich umřelo pět – čtyři ženské repliky a číslo 312 z mužského oddělení. Dvě z nich v tutéž noc. Sestry

si navlékly masky a tuhé rukavice, zabalily jejich těla do jednoho kusu celtoviny a pak je vynesly ven ke sběru odpadu. A Rosalgin byla celá lesklá a červená, jako do živa rozedřená kůže pod puchýřem. Vlasy, které měla strojkem ostříhané na kratoučko stejně jako ostatní repliky, jí na místech vypadávaly. Bylo jí vidět až na kůži.

„Není to tak zlé,“ pokračovala Rosalgin, i když jí Lyra neodpovídala. „Přišla tam Palmolive.“

Palmolive byla taky Hnědá. Před pár týdny začala zvracet a jednou ji uprostřed noci našli, jak bloudí po chodbách. Do Krabice ji převezli, když už nedokázala polknout ani pár loků vody, aniž by se okamžitě nepozvracela.

„Myslíš, že brzo umřu?“ zeptala se Rosalgin.

Lyra naštěstí nemusela odpovídat, protože dorazily sestry. Dneska měly testování na starosti Línej Zadek a No Jasně. Testovaly je skoro pokaždé. Lyra se ale chvíli bála, že tentokrát přijde někdo jiný.

Dnes je čekaly tři testy. Vždycky když se Lyře rozbušilo srdce, představovala si, jak se čtyři chlopně otvírají a zavírají, jak krev proudí stále stejným směrem, nekonečná smyčka, jako propojená oddělení v Havenu. O srdci se dozvěděla stejně jako o celém lidském těle: Protože nic jiného se tu učit nemohla, v Havenu neexistovala jiná pravda než ta fyzická, hmatatelná, nebylo tu nic kromě bolesti a reakce, symptomu a léčby, nádechu a výdechu a kůže napjaté na svalech napjatých na kostech.

Nejdřív sestra No Jasně vyslovila pět hlásek a požádala repliky, aby si je zapamatovaly. Potom musely poskládat barevné proužky papíru tak, aby vytvořily posloupnost, od zelené ke žluté. Pak měly za úkol nastrkat

dřevěné kostky různých tvarů do odpovídajících děr, což bylo směšně snadné, ale Rosalgin s tím dost zápolila – snažila se kosočtvercovou kostku nacpat do trojúhelníkové díry a občas nějakou kostku upustila, takže se zaráchocením spadla na zem.

Na poslední test jim No Jasně rozdala papíry a propisky – Lyra si propisku tajně přitiskla na jazyk a užívala si chuť inkoustu, strašně moc toužila po další propisce do sbírky – a řekla jim, aby napsaly těch pět písmen, která si měly zapamatovat, ve správném pořadí. Většina replik uměla napočítat do sta a abecedu od A do Z, jednak aby uměly najít svoji postel, ale i pro účely testování, a Lyru moc těšilo malovat si kličky a hrany každé číslice. Představovala si, že i čísla jsou jazyk. Když zvedla oči, zjistila, že Rosalgin má před sebou pořád bílý list. Nemotorně svírala propisku a civěla na ni, jako by ještě nikdy žádnou neviděla. Nezapamatovala si ani jedno jediné písmeno, ačkoli Lyra věděla, že abecedu i číslice umí a je na to patřičně hrdá.

Pak Línej Zadek ohlásila, že čas vypršel, a sestra No Jasně papíry vybrala a všechny repliky seděly, ani nedutaly, zatímco se vyhodnocovaly jejich výsledky, propočítávaly se a zapisovaly do jejich složek. Lyře se potily dlaně. Teď to přijde.

„Zapomněla jsem ty písmenka,“ kňourala Rosalgin. „Nemohla jsem si vzpomenout na ty písmenka.“

„Tak fajn, to by stačilo.“ Línej Zadek se ztěžka zvedla ze židle a zaškvířila se, jako vždycky po testování. Repliky se taky postavily. Jediná Lyra zůstala sedět a srdce se jí v hrudi svíralo a zase uvolňovalo.

Jakmile byla Línej Zadek na nohou, začala si okamžitě stěžovat, jako obvykle. „Zatracený boty. Zatracený počítač. A teď musím ten svůj línej zadek dostat až do Adminu. Tam a zpátky mi to zabere dvacet minut. A k tomu ještě dneska dorazí ti muži.“ Línej Zadek normálně pracovala na recepci a u testování jen vypomáhala. Měla aspoň padesát kilo nadváhy a v horku jí natékaly kotníky, až byly nakonec stejně oblé a tlusté jako kmeny palem na dvoře.

„No jasně,“ odušila No Jasně, taky jako obvykle. Měla hladkou, hnědou kůži, která vždycky vypadala jako čerstvě naolejovaná.

Teď. Většina replik už odešla. Zbývala tu už jen Rosalgin, seděla a upírala oči do tolu.

„Já tam dojdu,“ ozvala se Lyra. Nemohla popadnout dech, i když se ani nepohnula, a bála se, že si toho Línej Zadek všimne. Ale to se nestalo. Samozřejmě si nevšimla ničeho. Hodně sester ani nedokázalo repliky rozeznat od sebe. Lyra si pamatovala, že když byla ještě malá, upřeně na sestry zírala a snažila se je silou vůle přimět, aby se na ni podívaly, aby ji *viděly*, aby ji vzaly za ruku nebo pochovaly nebo jí řekly, že je hezká. Jednou musela na dva dny na samotku, když ukradla sestře Em bezpečnostní odznak, protože si myslela, že bez něj nebude moct večer odejít, že bude muset zůstat u nich. Jenže sestra Em si samozřejmě našla cestu ven, a brzy potom odešla z Havenu natrvalo.

Lyra už na to byla zvyklá: na odcházení, na to, že vždycky zůstane opuštěná. Teď byla ráda, že je prakticky neviditelná. Vždyť i sestry pro ni byly v podstatě jedna jako druhá. Proto jim dávala přezdívký.

No Jasně a Línej Zadek se na ni vytřeštěně otočily. Lyra cítila, jak jí hoří tváře. *Rosacea*. To znala díky celoživotnímu poslouchání doktorských hovorů.

„Co to říkalo?“ zeptala se velmi pomalu Línej Zadek. Nemluvila přímo na Lyru, ale Lyra přesto odpověděla.

„Dojde tam,“ řekla a nutila se do klidu. Když byla ještě malá, mátl ji rozdíl mezi já a to, nedokázala je od sebe odlišit. Občas si je v nervozitě popletla dodnes. Zkusila to ještě jednou. „Můžu složky do Adminu odnést místo vás.“

No Jasně se uchechtla. „Ježíšikriste šmarjápano,“ vydechla.

Línej Zadek na ni ale dál zírala, jako by Lyru viděla úplně poprvé. „Ty víš, jak se dostat do Adminu?“

Lyra přikývla. Žila v Havenu odjakživa. A taky tady bude žít navždy. Hodně místností bylo zamčených, zapovězených, přístupných jenom s klíčem nebo bezpečnostním kódem – spousta míst, kam nemohla, spousta zavřených dveří, za nimiž se hýbali lidé s přilbami a v bílých oblecích. Ale věděla, jak jsou dlouhé chodby a kolik vteřin trvá dojít z koupelny do Hrnce a zpátky, znala stoly a společenské místnosti, schodiště a zkratky stejně dobře, jako znala výčnělky svých kyčlí nebo svoji postel, číslo 24, postel, ve které spala odjakživa. Stejně dobře, jako znala Omiron, latex, Hadičky, Tubičky, Červená víčka a Skleněné oči.

Své přátele, své nepřátele, svůj svět.

„Co je to Admin, Lyro?“ zeptala se Rosalgin. Všechno Lyře zkazí – a navíc věděla, kde Admin je. Všichni to věděli. Ani Rosalgin nebyla tak hloupá.

„Budu rychlá,“ řekla Lyra a Rosalgin si nevšímalá.

„Sapovi se to nebude líbit,“ namítla No Jasně. Sapo byla přezdívkou, kterou sestry daly Bohovi, ale říkaly mu tak, jen když je neslyšel. Jinak mu říkaly doktor Saperstein nebo ředitel Saperstein. „Víš přece, že jim nemáme dávat nic důležitýho.“

Línej Zadek se ušklíbla. „Mně je fuk, jestli se mu to líbí nebo ne,“ odsekla. „On nemá pučejiře jako sopky na obou nohách. A navíc se to stejně nedozví.“

„Co když to poplete?“ nenechala se odbýt No Jasně. „Pak budeš mít průšvih.“

„Nepopletu,“ protestovala Lyra, ale znělo to jako zaskřehotání, takže si odkašlala. „Nepopletu to. Víím, co dělat. Musím do minus prvního v oddělení A.“

Rosalgin začala kňourat. „Já chci do Adminu.“

„Kdepak,“ otočila se na ni sestra No Jasně. „Tohle půjde se mnou.“ A pak dodala, tichým hlasem, ale ne tak tichým, aby ji Lyra a Rosalgin neslyšely: „Hnědý chci páj jako mouchy. Zajímavý, jak to každou z nich zasáhne jinak.“

„To proto, že se jim to ještě nepovedlo vychytat.“ Línej Zadek zavrtěla hlavou. „Já jen doufám, že nekecaj, když tvrděj, že to není nakažlivý.“ Měřila si Lyru přimhouřenýma očima, propočítávala, bubnovala prsty do desek s výsledky, jako by k ní odpověď mohla prosáknout špičkami prstů.

„Už jsem ti říkala, že to nakažlivý není. Nebo každopádne ne takhle. Já tu jsem od začátku. Připadám ti mrtvá?“

Rosalgin se rozbřečela – hlasitým, bublavým kvílením, podobným pláči malých replik na dětském oddělení. No Jasně ji musela na nohy vytáhnout skoro násilím

a odvěkla ji na chodbu. Teprve když už Rosalginin hlas vůbec neslyšela si Lyra uvědomila, že zadržuje dech.

Línej zadek k ní o centimetr posunula desky s papíry. Lyra vstala tak rychle, že židle zarachotila na dlaždicích.

„Rovnou přímo tam a nikde nezastavovat,“ nakázala jí Línej Zadek. „A kdyby se tě někdo ptal, kam jdeš, jdi dál a nevšímej si ho. Dole by měl být Werner. Řekni mu, že jsem tě poslala já.“

Lyra cítila, jak jí cukají svaly kolem rtů. Kdyby se ale tvářila moc šťastně, Línej Zadek by pojala podezření. Vzala od ní desky – dokonce i šustění papíru jí znělo lahodně – a opatrně si je přitiskla k hrudi.

„Tak jdi,“ pobídla ji Línej zadek.

Lyra už nechtěla čekat. Bála se, že Línej zadek změní názor. I potom co zahrula do chodby, trnula, že na ni sestra křikne, že ji zavolá zpátky, že usoudí, že to nebyl dobrý nápad.

Havenův institut se skládal ze šesti oddělení, A až G. Nebylo tu žádné oddělení E, a nikdo nevěděl proč, ačkoli se proslýchalo, že bývalá manželka prvního Boha, Richarda Havena, se jmenovala Ellen. Kromě Krabice, oficiálně známé jako oddělení G, byly všechny budovy propojené, postavené ve tvaru pětiúhelníku kolem čtyř akrového centrálního dvora se zahradami, sochami, lavicami, a dokonce hřištěm na badminton pro zaměstnance. Jednotlivé budovy v každém ohybu spojovaly elektronicky ovládané dvoukřídlé dveře, jako mechanické klouby. Jenom Krabice byla větší – měla aspoň čtyři nadzemní podlaží a údajně nejmíň tři další pod zemí, ačkoli to se zdálo nepravděpodobné vzhledem k tomu, že

byli přímo u moře. Krabice byla od ostatních budov oddělená, skoro sto metrů daleko, a byla z šedého betonu.

Nejrychlejší cesta na oddělení A vedla z testovacích místností přes oddělení F. Lyra už se rozhodla, že kdyby se jí někdo ptal, řekne, že jde do Hrnce na oběd.

Nikdo se jí ale neptal. Prošla kolem sesterny, kde sedělo několik sester a smály se dvěma ženám v televizi – repliky, pomyslela si Lyra a bodl ji osten nadšení, ale pak si všimla drobných rozdílů a došlo jí, že jsou to jen dvojčata. Potom šla kolem ubikací zaměstnanců: menších pokojů, kde na palandách vždycky spali až čtyři lidé, sestry nebo mladší výzkumníci, a prostornějších ložnic doktorů. Nakonec přišel Hrnec. Z pachu dušeného masa se jí okamžitě zvedl žaludek.

Sklopila hlavu a spěchala dál. Když si bzučákem otevřela dveře do oddělení A, hlídač, který měl službu, sotva vzhlédl. Prošla mramorovou recepcí, kde stála kamenná busta Richarda Havena, prvního Boha, které někdo natáhl červenomodrý plášť a směšný klobouček. Lyra chápala, že je to nějaká hra, že má něco společného s místem zvaným Penn, odkud přišel první i druhý Bůh. Kousek za hlavním vchodem stál umělý vánoční stromek, původně koupený na každoroční havenský večírek, ale teď už tři roky neuklizený. Jen ho od jara do podzimu zhasínali. Ze zdí se usmívaly fotky cizích lidí, a na jedné z nich byli Richard Haven a doktor Saperstein, mnohem mladší než dnes a oblečení v červenomodré. Dokonce měli pomalované tváře.

Dneska se u nich ale Lyra nezastavovala. Prošla dveřmi ke schodišti. Bylo to tu slabě cítit po cigaretách.

Čím blíží byla k Adminu, tím víc cítila tlak na hrudi, jako by měla v krku strčené Hadičky a Tubičky, které jí do plic pumpovaly tekutinu. Minus první bylo vždycky klidnější než přízemí. U většiny dveří byly číselné klávesnice a čtečky a velké červené kruhy rozdělené napůl vodorovnou bílou čarou, což znamenalo, že nepovolaným tam je vstup zakázán. Zdi navíc jako by vysávaly zvuk, absorbovaly ozvěnu Lyřiných kroků, jen co došlápla.

Do administrativních prostor mohli taky jen lidé, kteří sem měli přístup. Línej Zadek říkala, že na recepci bude Werner, a na tom závisel celý Lyřin plán. Okýnky ve dveřích bylo vidět do místnosti plné jednotlivých kancelářských kójí s letáky připíchnutými na korkových nástěnkách, klávesnicemi pohřbenými pod hromadami kartonových desek, telefony a počítači zapojenými do přetížených prodlužovaček. Tady se shromažďovaly všechny dokumenty z celého Havenu, od pošty po lékařské zprávy, než se přerozdělily a dopravily na místo určení.

Lyra se schovala do výklenku asi šest metrů za vchodem do Adminu. Kdyby vykoukla do chodby, naskytl by se jí pohled na dveře. V duchu zadoufala, že přišla včas a nepropásla svoji šanci. Několikrát nenápadně nahlédla do chodby, aby se podívala. Ale dveře zůstávaly zavřené.

Nakonec, když už začínala ztrácet naději, se ozvalo tiiché cvaknutí zámku. Dveře se skřípavě otevřely. O vteřinu později zamířily ke schodišti něčí kroky. Jakmile se otevřely dveře vedoucí ke schodům, vyklouzla Lyra do chodby.

Lyra do Adminu občas tajně chodila od doby, kdy tak náhle zmizela doktorka O'Donnellová. Věděla, že každý

den, když byli ostatní úředníci ještě na obědě v Hrnci, se Werner vyplížil zpoza svého stolu, zatarasil něčím dveře Adminu, aby se nezabouchly, a šel si na schody vykourit cigaretu nebo dvě.

Dneska mezi dvoukřídlé dveře zarazil harmonikové desky. Lyra vklouzla dovnitř a dala pozor, aby zůstaly na svém místě. Pak za sebou dveře lehce přivřela.

Pár vteřin jen nehnutě stála a nechala se obklopit tichem. Administrativní oddělení bylo ve skutečnosti několik propojených místností. Ta, ve které stála, byla světlá a moderní a na stropě měla dlouhé zářivky podobné těm, které byly nahoře v laboratořích. Lyra se odvážila dál, do lesa kartoték a plastových pořadačů na papíry, mezi hory formulářů a dokumentů, kterých se už roky nikdo nedotkl. V několika místnostech byla tma nebo byly jen spoře osvětlené. A Lyra v tom tichu slyšela miliony šeptaných slov, slov uvězněných v deskách a zásuvkách, slov, která se chtěla vydrápat z kartoték.

Všech slov, které kdy mohla chtít, slov, kterými by se mohla cpát až k prasknutí, dokud by jí nepukly oči.

Došla do nejvzdálenějšího rohu nejtemnější místnosti a nazdařbůh si vybrala jednu kartotéku. Na samotných lékařských zprávách a na tom, co v nich stálo a co to znamenalo, jí nesešlo. Záleželo jí jenom na tom, aby si procvičila čtení. Doktorka O'Donnellová jí jednou vysvětlila, co to je knihovna, opravdová knihovna, k čemu slouží ve světě tam venku, a Lyra věděla, že Admin je nejbližší knihovně podobná věc, ke které má přístup.

Vybrala si jedny desky úplně zezadu, takové, o kterých si byla jistá, že na ně už dlouho nikdo nesáhnul,

dost tenké na to, aby se daly snadno schovat. Zavřela kartotéku a obezřetně se vrátila, kudy přišla, skrze místnosti, které byly světlejší a méně zaprášené.

V chodbě si znovu zalezla do výklenku a čekala. A sotva minutu nato zavržaly dveře vedoucí ke schodišti, zabouchly se a v chodbě zaduněly kroky. Werner byl zpátky.

Lyra musela ještě splnit úkol, kvůli kterému sem přišla. To znamenalo schovat někam, i když jen na chvíličku, svoji těžce vydobytou složku. Neměla moc na výběr. Zvolila si kovový kontejner na stěně, označený symbolem, o němž Lyra věděla, že znamená *nebezpečný materiál*. Sestry a doktoři do nich odhazovali použité rukavice, víčka nebo i injekční stříkačky, ale tenhle byl prázdný.

Werner ji ani nepustil dovnitř. Když zaťukala prstem na sklo, zamračil se a došel ke dveřím.

„Co je?“ sykl. Hlas k ní přes sklo doléhal jen tlumeně, ale Werner mluvil hodně pomalu, jako by si nebyl jistý, jestli mu Lyra rozumí. Bylo zjevné, že na jednání s replikami není zvyklý.

„Poslala mě Shannon z ostrahy,“ odpověděla Lyra. Skoro řekla Línej Zadek, ale na poslední chvíli se opravila.

Werner na chvíli zmizel. Když se znovu objevil, aby ji otevřel dveře, měl na sobě rukavice a na obličeji masku. Nebylo to neobvyklé. Hodně zaměstnanců odmítalo jednat s replikami bez ochranných pomůcek, což Lyře připadalo pitomé. Nemoci, které repliky zabíjely, poruchy, kvůli kterým byly zakrslé, pomalé a hloupé, byly způsobené jen a pouze klonovacím procesem a tím, že vyrůstaly tady v Havenu.

Werner sjel pohledem desky v Lyřině ruce, jako by to byla mrtvola. „No tak, naval to. A vyřid' Shannon z ostra-hy, ať si příště svoji práci raději dělá sama.“ Vytrhl jí desky z ruky a rychle se stáhl. Ještě ji přes sklo sjel zamračeným pohledem. Lyra si toho skoro nevšimla. V duchu už se choulila v záplavě písmenek – opájela se představou no-vých stránek, nových slov k luštění, lámání a pochopení.

Rozhlédla se, jestli je pořád sama, a vytáhla ukrade-né desky z kontejneru na stěně. Tuhle část plánu si tak docela nepromyslela. Musela si desky donést do poste-le, ale kdyby je nesla jen tak, někoho by mohlo napad-nout se zeptat, kde je vzala. Mohla se vymluvit, že jí je dala některá ze sester, aby je odnesla – jenže co kdyby si to někdo chtěl ověřit? Lyra si nebyla jistá, jestli by zvládla přesvědčivě lhát. Za celé roky se zaměstnanci nemluvila tolik jako dnes a už teď z toho byla vyčerpaná.

Místo toho se rozhodla strčit si desky za gumu vyfa-sovaných kalhot, a přes ně si nahrnula tričko. Aby jí ne-sjely, musela se oběma rukama chytit za břicho, jako by jí bylo špatně. I potom mohla dělat jen malé krůčky, a měla dojem, že každý její krok doprovází šustění papíru. Jenže jinou možnost neměla. Doufala, že se jí povede dojít do oddělení D, aniž by na někoho narazila.

Jenže jen co prošla dveřmi ke schodišti, zaslechla ozvě-nu hlasů. Než se stihla někam schovat, uviděla po scho-dech sestupovat Boha s jedním z Obleků. Lyra sklopi-la hlavu a ustoupila do strany, pažemi si desky přitiskla k břichu a v duchu se modlila, aby kolem ní jen prošli a nezastavovali se.

Zastavili se.

„Hej,“ promluvil cizinec. „Hej. Ty.“ Oči měl skoro úplně černé. Obrátil se k Bohovi. „Která to je?“

„Nevím jistě. Některé ze sester je dokážou od sebe rozeznat jen tak.“ Bůh se na Lyru zadíval. „Která ty jsi?“ zeptal se.

Možná to bylo tím, že si k trupu tiskla ukradené desky, ale Lyra se málem představila jménem. Nakonec to nutkání potlačila. „Číslo dvacet čtyři,“ pípla místo toho.

„A vy je prostě necháte jen tak se tady toulat?“ Druhý muž ještě pořád civěl na Lyru, ale dotaz očividně směřoval na Boha. „I po tom, k čemu tu došlo?“ Lyra věděla, že musí narážet na černý kód.

„Dodržujeme všechny protokoly,“ odpověděl Bůh. Jeho hlas Lyře připomínal píchnutí injekce. „Když jsme v Havenu začínali, pro naše soukromé investory bylo důležité, aby se s nimi zacházelo humánně.“

„Soukromé investory už nemáte. Teď držíme kasu my,“ odušil muž. „Co šíření nákazy?“

Lyra už skoro neposlouchala. Mezi deskami a holým břichem jí stékal pot. Představovala si, jak prosákne kartonem a rozmáčí papíry ve složce. Desky se jí na břicho maličko posunuly a Lyra se třásla strachy, že jí z nich vypadnou papíry, ale neodvážila se přehmátnout.

„Nehrozí, přenos je možný pouze přímým požitím – což byste věděl, kdybyste četl naše zprávy. Tak fajn, dvacet čtyřko,“ oslovil ji Bůh, „můžeš jít.“

Lyře spadl takový kámen ze srdce, že skoro zařvala radostí. Místo toho sklopila hlavu a s rukama stále omotanými kolem pasu vykročila kolem nich.

„Počkat,“ zavolal na ni Oblek.

Lyra strnula a pomalu se k němu na schodišti otočila čelem. Byli skoro na stejné úrovni. Lyra měla stejný pocit jako během vyšetření, když se třásla v papírové košilce a zírala na nehybná světla na stropě, chladná a odhalená.

„Co to má s břichem?“ zeptal se muž.

Lyra si sevřela pas ještě těsněji. Prosím, běželo jí hlavou. Prosím. Ani tu myšlenku nedokázala dokončit. Kdyby jí přiměli ruce zvednout, složka jí vypadne. Lyra si představovala, jak se jí z nohavic sypou listy papíru a padají ze schodů.

Bůh ukázal na umělohmotný náramek, který měla Lyra na ruce. „Zelená,“ řekl. „Jedna z prvních variant. Pomalejší postup než obvyklá vCJD. Většina zelených je stále naživu, ačkoli poslední dobou u nich pozorujeme první známky neurodegenerativních projevů.“

„A co to znamená v normální řeči?“

Bůh na rozdíl od muže v obleku nikdy nekoukal replikám do očí. Díval se jí na ramena, na paže, na kolena, na čelo, kamkoli, jen ne do očí.

„Vedlejší účinky,“ odpověděl a sevřeně se usmál. A pak už mohla Lyra konečně jít.

Lyra nebyla jediná replika, která něco sbírala. Růže pod polštářem schraňovala zubní kartáčky. Palmolive na chodbách hledala ztracené mince a dávala si je do krabičky od vatových tyčinek. Kasiopeja si na parapetu vedle postele vyskládala tucty lastur, a navíc přesvědčila sestru Dolly, aby jí tajně donesla izolepu, a pověsila si na zeď několik obrázků, které namalovala na ubrousky ukradené v jídelně. Kreslila kontejnery, červené přeškrtnuté kruhy, steto-

skopy, bustu prvního Boha v červenomodrém plášti a lesklé skalpely v záhybech čisté látky. Malovala dobře. Kalliopé kdysi jedné ze sester vzala mobil a všechny její genotypy za to potrestali.

Lyra si na svoje věci dávala pozor. Byly to její soukromé věci. Ukradenou složku si schovala pod tenkou matraci, hned vedle svých dalších pokladů: několika propisek, včetně její nejoblíbenější, zelené cvakací propisky s bílým nápisem *Fine & Ives*, prázdnou plechovou krabičkou s nápisem *Mentolky*, půltuctu mincí, které našla za automatem na limonády, a ohmataného, odřeného výtisku *Malého prince*, který brala do ruky tak často, že se z vazby začínaly uvolňovat jednotlivé listy.

„V té knížce je poselství,“ řekla jí doktorka O'Donnellová, než odešla z Havenu. „V lásce Malého prince k růži je moudrost, z níž bychom se měli poučit všichni.“ A Lyra přikyvovala a snažila se vypadat, že to chápe, i když to nechápala. Nerozuměla tomu, co je láska, co je naděje. Doktorka O'Donnellová odešla, a Lyra už zase zůstala opuštěná.

PĚT

„TYS MI LHALA, DVACET ČTYŘKO.“

Lyra klečela na zemi a mrkáním zaháněla slzy. Polykala pachův zvratek, když vtom se otevřely dveře. Lyra se nedokázala včas vyškrábat na nohy. Otočila se a omylem shodila loktem kostě.

Sestra Kudrnatá se nedívala na Lyru, ale na kbelík plný zvratek za ní. Kupodivu se nezdála být našťvaná. „Já to věděla,“ zavrtěla hlavou.

Bylo těsně po poledni a Kudrnatá nejspíš právě dorazila z oběda na svoji směnu. Ještě na sobě neměla uniformu, ale modré tílko s korálky na ramenou, džíny a kožené sandále. Lyru obvykle důkazy o životě mimo Haven fascinovaly – občas našla na umyvadle na záchodech sester vlhkem pokroucený časopis, nebo do koše odhozený vypotřebovaný balzám na rty, nebo rozbitý sandál na lavičce na dvoře – kratičké praskliny, za nimiž byl vidět celý nový svět.

Dneska jí to ale bylo jedno.

Byla si jistá, že ji tady, v málo používaném kumbále v minus prvním podlaží oddělení D, nikdo nenajde. Probudila se celá zpocená, srdce jí prudce bušilo a žaludek se jí kroutil, jako by potřeboval vypudit něco těžkého a syrového. Jenže hned za minutu zazvonil budík a Lyra věděla, že koupelny budou zanedlouho plné replik, které se budou sprchovat, čistit si zuby a v šumění vody šeptem probírat Obleky a co tu ti muži asi chtějí a jestli už číslo 72 roztrhali krokodýli – jestli už jsou jeho plíce, ledviny a játra poházená po močálu.

Jenže záchody zaměstnanců taky nebudou bezpečné. Za prvé na ně repliky nesměly, a navíc tam bude plno – sestry se často schovávaly v kabinkách, aby si zatelefonovaly nebo napsaly zprávu.

„Nejsem nemocná,“ vyhrkla Lyra a natáhla ruku, aby se chytila police. Pořád se jí motala hlava.

„Tak pojď.“ Sestra Kudrnatá jako obvykle dělala, že ji neslyší. Možná ji vážně neslyšela. Lyra měla zase ten podivný pocit, že je neviditelná, že je za závěsem a sestry a doktoři vidí jen matný obrys. „Půjdeme za doktorem Levym.“

„Ne, prosím.“ Doktor Levy pracoval v Krabici. Lyra ho nenáviděla, nesnášela i ten velký hučící stroj, Pana Já. Nesnášela ta světla, výsměšná jako lhostejné tváře. Cévkové prsty a Hadičky a Tubičky, Kapající pytlíky a Smutné sáčky, injekci za injekcí. Nesnášela ty podivné sny, které tam měla, o lvech pochodujících na kulatém kelímku, o hlasech, které nikdy neslyšela, ale připadaly jí tak skutečné. To už jí snad byla milejší lumbální punkce a Upír –

dlouhá jehla, kterou jí vpichovali mezi dva obratle, aby jí odebrali z těla tekutiny na vyšetření. „Nic mi není.“

„Nebud' hloupá,“ napomenula ji sestra Kudrnatá. „Je to pro tvoje vlastní dobro. Tak pojď, polez ven.“

Lyra vyšla do chodby, rukama se ale dál přidržovala stěn posetých háčky, z nichž visela košťata, mopy a lopatky na smetí. Nedokázala si vzpomenout, co je za den. Jako by jí ta informace propadla dírou ve vědomí. Nevzpomínala si ani na to, jaký den byl včera, nebo co se vlastně stalo.

„Pojď za mnou.“ Sestra vzala Lyru za paži a Lyru to úplně ohromilo. Sestry se jich zřídka dotýkaly, pokud nemusely, a musely jen, když je měřily nebo vyšetřovaly. Lyra si nevybavovala ani sestřino jméno, ačkoli si byla jistá, že ho ještě před chvílíčkou věděla. Co se to s ní dělo? Jako by jí to zvracení převrátilo mozek, celý ho zpřeházelo.

Pálily ji oči a škrábalo ji v krku. Otřela si rukou ústa a zahanbeně zjistila, že pláče.

„To je normální,“ řekla sestra. Lyra si nebyla jistá, co tím myslí.

Do Krabice odsud vedla nejkratší cesta přes oddělení C, kde byly mužské repliky. Sestra Cheryl – Lyra si na to jméno vzpomněla zničehonic, jako by vyplavalo z toho bahna, kde bylo zaseklé – sestra Cheryl, která dostala přezdívkou Kudrnatá podle loken, které se jí stáčely kolem obličeje, bzučákem otevřela dveře. Lyra se držela zpátky. Za celé ty roky, co žila v Havenu, byla v oddělení C jenom několikrát. Nikdy nezapomněla na Papriku a to, co se jí stalo. Pamatovala si, jak Paprika brečela, když jí

řekli, že se stane *rodičkou*, jako ty ženy s tmavou pletí, které přijížděly a odjížděly na lodích a nikdo je nikdy neviděl mimo kasárna. Paprika si málem nehty rozškrábala břicho a úpěnlivě doktory prosila, aby jí to vyndali.

Ale o dva měsíce později, když doktoři zjistili, že plod nedonosí, už vybírala jména: Oceán, Neděle, Diazepam. Po tom, co se stalo Paprice, byly všechny nože v jídelně nahrazeny plastovými a mužské a ženské repliky byly od sebe odděleny ještě přísněji.

„To nic.“ Kudrnatá do ní šťouchla. „Neboj, jsi tu se mnou.“

V oddělení C bylo větší horko. Anebo bylo větší horko jen Lyře. V první místnosti, kolem které procházely, uviděla na vyšetřovacím stole mužskou repliku se sondami připevněnými na nahé hrudi. Rychle odvrátila oči. Dokonce to tu bylo jinak cítit – byl to stejný odér dezinfekce a chlóru a potu, ale tak nějak výraznější.

Vyšly po schodech do patra a procházely kolem řady ložnic, s postelemi jako v dívčí části, ale díkybohu prázdných. Mužské repliky, které nebyly nemocné nebo na vyšetření, se nejspíš právě cpaly v Hrnci. Sice tu byly stejná erární bílá prostěradla a šedé deky i stejné umělohmotné koše pod postelemi, ale přesto to tu působilo dojmem nepořádku.

Prošly do oddělení B a Kudrnatá ukázala svoji průkazku dvěma hlídačům, kteří tu měli službu. Oddělení B se zabývalo výzkumem a byl sem omezený přístup. Šly kolem laboratoří, oslnivě bílých a osvětlených nesčetnými řadami zářivek, kde pracovali výzkumníci v rukavicích a bílých laboratorních pláštích, vlasy schované pod

průsvitnými šedými sítkami, oči zvětšené ochrannými brýlemi, takže vypadali jako hmyz. Stoly s počítači, monitory plné vířících barev, přístroje z tvrdého kovu, slova, která Lyra slychala celý život, aniž by kdy věděla, co vlastně znamenají – spektrometr, biometrika, fluidní chromatografie – krásná slova, slova, o které se dalo zakopnout, do nichž se dalo spadnout.

Lyra se jednou odvážila doktorky O'Donnellové zeptat, co ti lidé v laboratořích celé dny dělají. Nezdálo se jí možné, že ti muži a ženy jsou tam jenom proto, aby zdokonalili replikační proces, nebo se postarali, aby po přenosu embrya do rodiček tak často nedocházelo k potratům a aby repliky neumíraly tak mladé.

Doktorka O'Donnellová zaváhala. „Zkoumají tam, z čeho jste nemocní,“ odpověděla nakonec. Mluvila pomalu, jako by musela se slovy nakládat opatrně, jinak by ji pořezala. „Zkoumají, jak to funguje, jak dlouho to trvá a proč.“

„A jak to napravit?“ zeptala se Lyra.

Tentokrát doktorka skoro nezaváhala. „Samozřejmě.“

Krabice byla velký kus betonu několik set metrů od hlavního komplexu a měla svůj vlastní plot. Oddělení G nemělo na rozdíl od ostatních budov okna a sestra Kudrnatá se musela prokázat hned u několika kontrol, ukázat bezpečnostní průkazku ozbrojeným hlídačům, kteří budovu střežili.

Kudrnatá Lyru nechala ve vstupní hale, před výtahem, kterým se sjíždělo do minus prvního podlaží a údajně i do dalších skrytých podzemních pater. Lyra se snažila nedívat na dveře vedoucí na pohotovost, kde tolik re-

plik umřelo, nebo zkrátka *neprospívalo*. Dokonce i sestry přezdívaly oddělení G Pohřební ústav nebo Hřbitov. Lyra přemítala, jestli tu někde je Rosalgin, a kolik času jí ještě zbývá.

Za chvíli se výtah otevřel a vystoupila z něj laborantka v těžkém bílém plášti a s vlasy schovanými pod sítkou, která měla Lyru doprovodit k Panu Já. Pokud se Lyra nemýlila, byla to ta samá laborantka, kterou potkala pokaždé při svých asi šesti návštěvách za poslední měsíc. Na druhou stranu je Lyra od sebe neuměla moc dobře rozeznávat, protože laboranti často nosili masky a ochranné brýle, a nikdy na ni přímo nemluvili.

V minus prvním prošly dlouhou chodbou bez oken, zato s řadou dveří s nápisy Nepovoláným vstup zakázán. Z jedné ale do chodby vyklouzl výzkumník a Lyra zahlédla sanitační místnost a za ní dlouhou laboratoř, kde se desítky výzkumných pracovníků skláněly nad lesklými přístroji, oblečení od hlavy až k patě do ochranných kombinéz s obrovskými helmami, takže vypadali jako astronauti, které Lyra občas vídala v televizi na sesterně.

Pan Já seděl osamoceně v chladné, jasně osvětlené a klimatizované místnosti. Lyře Pan Já připomínal otevřená ústa. A stůl, na nějž si měla lehnout, byl jako dlouhý bledý jazyk. Cítila, jak jí na nohou a na pažích naskakuje husí kůže.

„Hlavně se nehýbej,“ řekla laborantka a její hlas ztlumila papírová rouška. „Jinak budeme muset začít zase od začátku, a to nikdo nechce, že ano?“

Potom ji odvezli do menšího pokoje, kde jí řekli, ať si lehne. Občas když takhle ležela a doktoři nad ní kmitali, ztrácela Lyra přehled o tom, zda je člověk, nebo něco úplně jiného, kus masa nebo převržená sklenička na lince. Věc.

„Fakt nevěřím, že by v Texasu byli dál než my. To je blbost. Jen blafujou. Před dvěma lety byli ještě pořád u infikování hovězí tkáně...“

„Jestli nám stopnou financování, tak je jedno, jestli blafujou, nebo ne. Všichni si myslí, že *jsou* dál. Fine a Ives přijdou o smlouvu. A pak budeme mít z prdele smůlu.“

Jasně zářivky vysoko nad ní, chladivé sondy šimrající ji na kůži, štípající a mačkající ruce v rukavicích. „Sappo si myslí, že poslední varianta bude to pravé. Jako že plná progrese během jednoho *týdne*. Umíš si představit ty dopady?“

„Tak hlavně, aby měl pravdu. Co bysme s nima všema jinak dělali, kdyby nás zavřeli? Už tě to někdy napadlo?“

Lyra zavřela oči. Najednou ji přemohla vyčerpanost.

„Otevřít oči, prosím. Dívej se na můj prst, doleva, teď doprava. Výborně.“

„Reflexy pořád v pohodě.“ Doktorka Lyře rozhrnula papírovou košilku a pořádně zmáčkla jí bradavku. Lyra vyjekla. „Na bolest reaguje. Udělej pro mě něco – mrkni se do její složky, jo? Jakou má variantu?“

„Je to něco podobného vCJD, jen s pomalejším účinkem. Proto je na MRI detekovatelný pulvinární signál. V přírodě je to hodně vzácný, skoro vždycky je to dědičný.“

Chvilí pracovali mlčky. Lyra myslela na *Malého prince* a na doktorku O'Donnellovou, na vzdálené hvězdy, kde

svobodně žily a umíraly krásné věci. Nedokázala přestat plakat.

„Jak vybírají, který jdou do kontrolní skupiny a který dostanou různý varianty?“ zeptal se po chvíli doktor.

„To dělá počítač,“ odpověděla žena. Držela Lyře dvěma prsty otevřené oči, aby nemrkala. „Hele, pojď se podívat. Vidiš, jak jí cuká levý oko? Myoklonus. To je další indikátor.“

„Mhm. Takže je to nahodilý?“

„Totálně. Je to počítačovej algoritmus. Takže se nikdo necítí blbě, víš jak. Podej mi stetoskop, prosím tě. Vsa-
dím se, že tomu úplně vyletěl tep.“

Noc byla klidná a bezvětrná, takže bubnování a skandování – které bylo vždycky hlasitější, když na ostrov přijely Obleky – se neslo přes vodu až k Havenu. Lyra ještě dlouho ležela, bojovala s neutuchající nevolností, naslouchala vzdálenému křiku, který nakonec nezněl ani tak vzdáleně. Lyra si občas představovala, že se přibližuje a že Haven obsadí cizí lidé. Představovala si, že nebudou z masa a krve a kostí, ale ze tmy a stínů. Poprvé ji napadlo, jestli třeba číslo 72 přece jen neumřelo. Vzpomněla si, jak jednou slyšela, že mokřady kolem jsou vlastně zaplavené ostrůvky, kilometry a kilometry pevniny, kterou postupem času spolkla voda.

Přemítala, jestli sedmdesát dvojku spolkla voda, nebo jestli byl někde venku a taky poslouchal ty hlasy.

Útěchou jí byl nový přírůstek ve sbírce, který měla přímo pod sebou. Představovala si, jak z ukradených desek stoupá teplo, jak tepou jako srdce, vřelé jako dotek

doktorky O'Donnellové. 37 stupňů Celsia. Představovala si vůni dezinfekce a citronu, jako by tu doktorka O'Donnellová pořád byla a vznášela se mezi postelemi.

„Neboj se,“ šeptala jí jednou doktorka O'Donnellová za noci jako byla tahle, kdy se sem hlasy z pevniny nesly hlasitěji než obvykle. „K tobě se nedostanou,“ dodala ještě tišeji. „Dovnitř se nedostanou.“

Jenže v tomhle se doktorka O'Donnellová spletla.

ŠEST

LYRA ŠPATNĚ SPALA. Vzbudila se s pocitem, že jí někdo svírá hrud', že nemá vzduch, jako kdysi před lety, když jí sestra Ať-tě-to-ani-nenapadne držela hlavu v umyvadle jako trest za to, že v sesterně ukradla kousek čokolády.

Vedlejší účinky. Ty přejdou. Občas vám z léků bylo nejdřív špatně, a teprve potom vám pomohly. Zavřela oči před šeravým světlem, obklopená zvuky tolika nadechujících se a vydechujících replik. Hlavou se jí mihla letmá vzpomínka na rodičku, jak jí zpívá, jak ji šimrá vlasy na čele. Znovu oči otevřela. Rodičky nezpívaly. Ječely a kvílily. Nebo vzlykaly. Mluvily cizími jazyky. Ale nikdy nezpívaly.

Zase se jí udělalo špatně.

Tentokrát nebude riskovat zvracení uvnitř. Bude si muset najít nějaké vzdálenější místo – někde na pláži, třeba u plechových barelů s nebezpečným odpadem, které se z Havenu odvážely, někde, kde na ni hlídači neuvidí.

Rozhodla se vzít to přes dvůr, kde bylo v podstatě prázdkno. Většina nočního personálu se už připravovala na odjezd člunu zpátky na Cedar Key. Prošla kolem sochy prvního Boha, Richarda Havena, která se tyčila ve středu dvora, kde se křížily čtyři pěší stezky. Opřela se o chladný mramorový podstavec, vedle plakety připomínající jeho dílo a úspěchy, aby si odpočinula. Měl milou tvář, pomyslela si. Nebo mu ji aspoň dal autor sochy.

Na skutečného Richarda Havena si nepamatovala. Umřel ještě předtím, než ji vyrobili. Sochař ho zpodobnil klečícího, s jednou rukou vztyčenou. Lyra hádala, že k sobě nejspíš volá neviditelné davy, *pojďte sem, pohledte*, ale jí vždycky připadalo, jako by vztahoval ruku k oblakům, k tomu druhému Bohu, ve kterého věřily některé sestry. I jejich Bůh nenáviděl repliky.

Sedla si na bobek vedle dvou barelů označených symbolem pro biologické nebezpečí a vyzvracela se do vysoké trávy, která rostla mezi nimi. Když se postavila, cítila se o něco líp, ale pořád byla zesláblá. Cestou zpátky k hlavní budově se musela několikrát zastavit, až ji jeden z hlídkujících strážných sjel nesouhlasným pohledem. Obvykle byla ráda, že je Haven tak rozlehlý, že tu jsou velké plochy otevřeného prostoru a chodničky stíněné ořechovci a vzrostlými sabaly, za jasné záblesky otočníků v záhonech a divoké kolokázie prodírající se z hlíny mezi betonovými dlaždicemi, ačkoli pro ně neměla jména a znala je jen obecně: květiny, stromy, rostliny. Dnes ale byla vyčerpaná a jen se toužila dostat zpátky do postele číslo 24.

Jakmile vešla na oddělení D, zaslechla křik. Když se přiblížila k ložnicím, rozeznala jeden z hlasů: Byl to dok-

tor Saperstein. Skoro se zastavila a otočila na patě. Bůh do ložnic nikdy nechodil. Nikdy.

Pak ale uslyšela Kasiopeju. „Nesahejte na ně!“ vřeštěla. „To není fér.“

Do chodby se vyřítila sestra, trochu na dlaždicích podklouzla, střelila po Lyře podivným pohledem a pak odpelášila na druhou stranu, takže dveře ložnice zůstaly otevřené dokořán. Lyra je jen tak tak stihla zchytit, než se zabouchly.

Pak se zajíkla. Kasiopeja klečela na všech čtyřech před doktorem Sapersteinem a snažila se posbírat svoji sbírku lastur, které někdo shodil z parapetu na zem. Byly rozbité. Kresby, které měla pověšené na zdi nad postelí, byly strhané, jako by se ložnicí prohnala vichřice, i když nic jiného neshodila. Pak si Lyra všimla, že je doktor Saperstein svírá v rukou.

„To není možné,“ křičel, ale ne na repliky. Ječel na shromážděné sestry, včetně sestry Dolly, která Kasiopeje sehnala izolepu, aby si obrázky mohla přilepit na zeď. „Víte vůbec, jak to máme nahnuté s financováním? Chcete přijít o práci? Máme kvóty, máme protokoly...“

„Je to moje vina,“ ozvala se sestra Dolly. „Nemyslela jsem, že by to něčemu vadilo.“

Bůh k ní vykročil a skoro zakopl o Kasiopeju, která se stále choulila na zemi a tichounce plakala. Lyra k ní chtěla jít, ale nedokázala se ani pohnout. Jeho boty tiše křupaly po koberci roztržitých lastur.

„Nevadilo?“ zopakoval a sestra Dolly rychle uhнула pohledem. Teď už neřval, ale mluvil podivně tichým hlasem, a Lyra se ho bála víc než kdy předtím. „Zasvětil

jsem celou kariéru tomu, aby tenhle projekt uspěl. Děláme tu snad nejdůležitější lékařský výzkum za poslední dvě desetiletí, a přesto..." Odmlčel se a zavrtěl hlavou. „*Výsledky*. To je to, co potřebujeme. *Výsledky*. Tohle je výzkumné středisko, ne herna. Je to všem jasné?“

Nikdo ani nepípнул. Lyra v nastalém tichu slyšela svoje srdce. *Buch-buch-buch*. Stejný rytmus jako skandování, které se na ostrov Spruce neslo z Barrel Key. *Monstra, monstra. Zničte Haven, podpalte ho*.

Bůh vzdychl. Sundal si brýle a promnul si oči. „Naše práce je důležitá,“ pronesl. „Je pro dobro všech. Na to nezapomínejte.“ Otočil se k odchodu, ale ještě se zarazil. „Takhle je to lepší – pro všechny.“

Ale Lyra z jeho tónu poznala, že tím nemyslí repliky.

Cestou ke dveřím musel znovu obejít Kasiopeju. Sotva o ni zavadil pohledem. Místo toho kopl do lastury, které odletěla po podlaze pryč. „Uklidte někdo ten bordel, prosím,“ požádal, ale nemluvil k nikomu konkrétnímu. Lyra rychle ustoupila ze dveří, aby se mu vyhnula.

Ještě dlouho potom, co Bůh odešel, se nikdo ani nepohnul. Jenom Kasiopeja, která se probírala pozůstatky svojí sbírky, ze které zbyly jen úlomky a prach. Nakonec k ní došla sestra Dolly.

„Tak fajn,“ skrčila se a chytila Kasiopeju za zápěstí, aby jí zabránila sebrat ze země další polámanou lasturu. „To už by stačilo.“

Stalo se to velmi rychle. Kasiopeja se otočila a strčila do sestry Dolly. „Nesahejte na mě,“ zavřela, a několik lidí vykřiklo. Lyra postoupila o krok vpřed a řekla: „Ne.“

Možná, že Kasiopeja nechtěla do sestry Dolly strčit tak prudce, nebo možná chtěla. Sestra Dolly každopádně ztratila rovnováhu a skácela se dozadu. Ke Kasiopeje nakráčela během chvilky sestra Ať-tě-to-ani-nenapadne a surově ji vytáhla na nohy.

„Ty malá mrcho,“ prskala na ni a pevně ji držela za zápěstí. „Jak si dovoluješ na ni sahat – jak se opovažuješ? Celé roky jsme tě krmily a šatily a staraly se o tebe! Boží soud tě nemine, na to nezapomeň.“

„Já nejsem váš majetek.“ Kasiopeje se leskly oči a celá setřásla. Lyra na ni zírala a zaplavila ji vlna hrůzy. Nechá-pala, co tím Kasiopeja myslí – nechápala, kde se v ní be-rou ta slova, ten vztek. Na zlomek vteřiny měla pocit, že se pokoj rozštěpil a odhalil temnou propast, skrytou li-nii zlomu. „Nemůžete mi říkat, co mám dělat. Nepatřím vám. Jsem skutečná. Jsem.“

„Nejsi nic,“ štěkla Ať-tě-to-ani-nenapadne. Tvář měla plnou vztekklých rudých skvrn, vypadala jako prorostlé kusy hovězího, které se skladovaly v mrazácích za ku-chyní. „Patříš institutu a doktoru Sapersteinovi. Můžeš tu zůstat, anebo odejít a nechat se zabít.“

„To mě stejně nemine.“ Kasiopeja vypadala skoro spo-kojeně, jako by úspěšně prošla Testováním soukolí, a Lyra netušila proč, věděla jen, že to nemůže být pravda. Pírko, jedna z Kasiopejiných genotypů, stála opodál a objímala se oběma rukama, jako by křičeli na ni, a ne na Kasio-peju. Byly naprosto stejné, až na to, že Pírko měla úpl-ně prázdný pohled. Když byla ještě malá, měla ve zvyku mlátit hlavou o zem, kdykoli ji něco vykolejilo, a do-dneška nosila na spaní pleny. „Není to tak?“ pokračo-

vala Kasiopeja. „Všechny tu nakonec umřeme. Tak jaký je v tom rozdíl?“

„Nech to být, Maxine.“ Sestra Dolly se s bolestným výrazem vyškrábala na nohy a držela se za bedra. Lyra měla na Kasiopeju nevysvětlitelnou zlost. Sestra Dolly byla jedna z nejmilejších sester. „Ono to nechápe.“

Sestra Ať-tě-to-ani-nenapadne ještě chvíli stála a svírala Kasiopejina zápěstí. Pak ji zničehonic pustila a odvrátila se. „Je to nepřírozené,“ mumlala si pro sebe. „Dábovo dílo, tohle všechno.“

„Tak dost.“ Tentokrát promluvila sestra Kudrnatá, a obracela se na všechny. „Vy dvě,“ ukázala na Pírko a na Milku, které na ně stále strnule třestily oči, „pomozte šestce uklidit.“

Ale Kasiopeja místo toho vystřelila ke dveřím, promýkla se kolem sestry Ať-tě-to-ani-nenapadne a Lyru, která se ji pokoušela zachytit, prudce setřásla.

„Chyťte to!“ zařvala Ať-tě-to-ani-nenapadne, ale sestra Dolly zavrtěla hlavou.

„Ona se vrátí.“ Vzdechla. Vypadala vyčerpaně. Pod očima měla tmavé kruhy a Lyra na okamžik přemítala, jaký je asi její druhý život, ten mimo ostrov. Jaké by asi bylo mít tajný život, někde daleko od Havenu, daleko od replik, sester a Skleněných očí? Nedovedla si to ani představit.

Sestra Dolly zachytila Lyřin pohled a Lyra rychle uhnula očima.

„Stejně nemá kam utéct,“ dodala sestra Dolly, ale smutně, jako by se omlouvala.

Kasiopeja nepřišla k obědu. Repliky o ní nemluvíly. Nemluvíly vůbec. Bylo těžké se uvolnit, když po obvodu jídelny stála polovina personálu, někteří v rouškách nebo dokonce ochranných kombinézách, ve kterých vypadali jako nafukovací balony, a mlčky, bez výrazu sledovali, jak dívky jí.

Lyra neměla chuť k jídlu. Ještě pořád jí bylo špatně a z pachů v Hrnci se jí svíral žaludek, jako by zase chtěl něco vyhodit. Jenže nejít na oběd se neodvážila. Nechtěla se vrátit do Krabice. A tak se postavila do fronty s ostatními replikami a naložila si na talíř bramborovou kaši a kuře plovoucí v zuřivě červené omáčce barvy vnitřnosti a pak se v jídle nimrala, krájela ho na malinké kousíčky a některé schovávala do ubrousku.

Bude si muset najít jinou skrýš. V ložnici už nebylo bezpečno. Repliky si samy převlékaly postele – jenže co kdyby na to někdy zapomněla, a někdo by našel její knížku, ukradenou složku, propisku a plechovku od Mentolek? Sebrali by jí je a zničili a to by Lyra nepřežila. Hlavně bez knížky – *Malý princ* byl to poslední, co jí zbylo po doktorce O'Donnellové, a jediná věc, kterou kdy Lyra dostala, kromě erárního oblečení a kousavé deky na chladnější noci.

Po obědě si to namířila rovnou do ložnice. Bylo tu v podstatě pusto: Ženské repliky měly po obědě půlhodinové volno, než se měly dostavit na odpolední cvičení. Předběhlo ji jen asi šest replik a dozor měla dnes jen jedna sestra, Smradoška, postarší žena, která žvýkala speciální pastilky na trávení ze zázvoru a česneku a vždycky jimi byla cítit na sto honů.

Lyra došla přímo k posteli číslo 24. K sestře se natácela zády, aby na ni nebylo vidět. Začala z postele stahovat prostěradlo, pak nenápadně vklouzla rukou mezi matraci a rám lůžka, vytáhla knížku i desky a rychle je nacpala do povlaku na polštář, aby je nikdo neviděl. Pak se vydala ke dveřím a povlečení si tiskla k hrudi, jako by jí snad mohlo pomoci ztišit bušení srdce.

„Kam jdeš?“ zeptala se sestra Smradoška. Seděla na skládací židli vedle dveří a zápolila s obalem další pastilky.

„Do prádelny,“ odpověděla Lyra a samotnou ji překvapilo, jak klidně její hlas zní.

„Pralo se včera,“ zavrčela sestra.

„Já vím,“ opáčila Lyra a ztišila hlas. „Ale já mám měsíční krvácení.“

Sestra mávla rukou, jako by říkala *Tak běž*.

Lyra zabočila doleva a došla na konec oddělení D. Ale místo aby sestoupila po schodech do prádelny, vyklouzla nejbližším východem ven. Byl to únikový východ vedoucí na jihovýchodní stranu komplexu, kde se krajina pozvolna svažovala k plotu a rozlehlým mokřadům za ním. Na světlemodré obloze kroužili ptáci a ve vzduchu byla cítit kolokázie a rybina. Mokřady byly na téhle straně porostlé babelkou, takže vypadaly jako pevná půda. Ale Lyra se nenechala zmýlit. Pořád dokola slýchala vyprávěnky o nebezpečí přílivových mokřadů, o tom, jak se do nich z Barrel Key vydávali rybáři a dobrodruzi, kteří potom zabloudili v porostu, a nakonec je našli utopené.

Lyra schovala povlečení za živým plotem. Povlak na polštář se svými poklady si dala pod tričko a šla dál, oko-

lo hlavní budovy. Zahlédla Kasiopeju, jak nehybně sedí u plotu a upírá pohled na mokřady. Kolena měla přitisknutá k bradě. Lyra napadlo, že za ní zajde, ale nevěděla, co by jí řekla. Kasiopeja způsobila průšvih, strčila do sestry Dolly. Dají ji na samotku, nebo ji přikurtují k posteli, tak na den nebo dva. Lyra byla navíc pořád zesláblá, jen pomyšlení, že by měla Kasiopeju utěšovat, ji vyčerpávalo.

Potřebovala najít místo, které nebude moc daleko, kam by se mohla často vytrácet, aniž by vzbudila podezření, ale zároveň takové, které se k ničemu jinému nepoužívá, kde by nikdo nic nehledal.

Šla dál, směrem k části ostrova, kterou neměla moc prozkoumanou, a v duchu se modlila, aby ji nikdo nezastavil. Nebyla si jistá, jestli porušuje nějaká pravidla. Kdyby se jí někdo zeptal, co tu dělá nebo kam jde, neuměla by mu odpovědět.

Severní část ostrova byla nezastavěná a v podstatě neuknutá, protože o pár desetiletí dřív patřila společnosti zpracující dřevo. Teď to bylo skladiště starých přístrojů, zapečetěných barelů na chemikálie a obytných přívěsů, postavených na tvárnících a zamčených těžkými řetězy s visacími zámky. Lyra se zarazila u zrezivělé brány, na které visela cedule s varováním o nebezpečném biologickém odpadu. Byla odemčená, a tak se Lyra rozhodla to risknout. Biologický odpad byl stejně skoro po celém Havenu.

Tady už nebyly úhledně zastřižené živé ploty ani kamenné chodníčky. Bylo tu chladněji, na zem vrhaly stín vzrostlé duby a staré borovice s dlouhými, rozmáchlými

větvemi, ale Lyře to tu připadalo úplně stejné jako jinde. Cestou myslela na zvířata schovávající se v temných skrýších, na krokodýly lezoucí pod plotem dovnitř, na hadí hnízda v korunách stromů. Před dvěma lety vyběhlo z porostu divoké prase a běhalo dokolečka kolem hlídačů u Krabice. Byla to jedna z mála chvil, kdy Lyra viděla doktory, jak se smějí.

Staré traktory, smotané zrezivělé řetězy, plastové popelnice, kontejnery, dokonce i starý jeřáb s ramenem zdviženým k nebi. Lyra procházela dlouhou uličkou mezi rozbitými stroji a nohy jí čvachtaly v bahně, které bylo hlubší a hutnější, čím víc se blížila k mokřadům. Věděla, že je ještě pořád na pozemcích Havenova institutu – viděla za stromy plot a nad jasně zeleným močálem záblesky pozdně odpoledního slunce a věděla, že nejbližší hlídači jsou odsud jen pár desítek metrů –, a přesto se cítila, jako by právě vstoupila do jiného světa. Jako by takhle mohla jít dál a dál, hlouběji mezi stromy, a už by ji nikdo nikdy nenašel. Netušila, jestli ji ta představa vzrušuje, nebo děsí.

Zahlédla starý motorový člun, podepřený tvárnici a zakrytý modrou igelitovou plachtou kluzkou od plísňe a vlhkosti. Dokonalá skrýš. Cítila, jak jí ze srdce padá ohromný balvan. Byla strašně unavená. Na chvilíčku se zastavila a měla dojem, že za sebou slyší kroky, ale když se otočila, nikoho neviděla.

Odhrnula kousek modré plachty a zmateně se zarazila. Dno člunu bylo flekaté od rzi a poměrně suché – a někdo už ho jako skrýš používal. Lyra viděla složenou hnědou deku, takovou, jaké se fasovaly v Havenu, a k tomu

dvoje úhledně složené kalhoty, dvě košile a dvoje pánské trenýrky. Dál tu ještě byla baterka a několik kartonových krabic sušeného mléka, otvírák na konzervy s nápisem *Majetek kuchyně Havenova Institutu* a půl tuctu plechovek s polévkou.

Něco se jí mihlo hlavou – pochopení, *spojení* –, ale než se mohla začít soustředit, někdo promluvil.

„To je moje,“ ozval se za ní hlas. „Nesahej na to.“

Lyra se otočila a zajíkla se.

Nejdřív ji napadlo, že ten kluk je zvenčí a nějak se sem proplížil. Vypadal tak divoce a urputně, až měla dojem, že snad patří k jinému živočišnému druhu. Hned potom ji napadlo, že má hlad. Lícni kosti mu ostře vystupovaly z tváře, jako by je někdo vyřezal nožem. Na předloktích měl malé úhlopříčné jizvy, jako by mu do ruky někdo vyryl malinkaté schodiště.

Pak si všimla havenského náramku – bílý –, a konečně jí v hlavě vyplula na povrch myšlenka, kterou předtím už skoro zachytila, tentokrát zcela jasná, očividná a nepopíratelná: tohle bylo číslo 72. Černý kód. Uprchlík.

Až na to, že nikam neuprchl, nebo aspoň ne daleko. Celou tu dobu byl tady, na severní straně ostrova.

„Já tě znám,“ vydechla překvapeně Lyra. „Ty jsi sedmadesát dvojka.“

Kluk to nepopřel. „Jak jsi mě našla?“ Přikročil k ní blíž a Lyra ho ucítila – ostrý, zvířecí pach, ale ne úplně nepříjemný. „Kdo tě poslal?“

„Nikdo mě neposlal,“ odsekla. Nelíbilo se jí, že stojí tak blízko. Ještě nikdy nebyla takový kousek od mužské repliky, a nemohla nemyslet na Papriku a na obrázek tě-

hotné ženy, která vypadala, jako by trávila svoje miminko. Hrana člunu se jí zarývala do zad. „Vůbec jsem tě nehledala.“

„Tak co tady děláš?“ dotíral kluk.

Lyra zaváhala. Pořád ještě držela povlak na polštář se svými poklady. Přitiskla si ho k hrudi. „Nic jsem tu nechtěla,“ řekla.

Kluk zavrtěl hlavou. „Nemůžu tě nechat odejít,“ prohlásil. Natáhl ruku a chytil ji za zápěstí.

A přesně v tu chvíli celý svět vybuchl.

SEDM

OBYVATELÉ OSTROVA BARREL KEY později vyprávěli o tom, jak výbuch viděli. Několik rybářů, kteří se právě vraceli z moře, málem s loděmi převrátila nečekaná přívalová vlna, která se přehnala přes úžinu – a kterou, jak se později ukázalo, způsobilo zřícení části oddělení A, která protrhla plot a zhroutila se přímo do mělké vody. Missy Gallagherová zahlédla v dálce vzplát k nebesům vysoký plamen a pomyslela na Zjevení svatého Jana a konec všech dní. Bill Collops si pomyslel, že jsou to teroristé a utíkal do sklepa, odkud křičel na svoji ženu, ať mu jde pomoci s krabicemi nábojů.

První nálož vybuchla ve vstupní hale, přímo vedle busty Richarda Havena, roztránila zdi a nosné sloupy, ze kterých potom odletovaly kusy kamene jako šrapněly, a zničila střechu. Zabila dvacet sedm zaměstnanců, všichni zůstali pohřbení pod sutinami. Ženu, která měla výbušniny připevněné na těle pomocí plechu na pečení

a fólie, to roztrhalo na tolik kousků, že i dentální záznamy byly při identifikaci k ničemu, a její totožnost se podařilo zjistit jen díky tomu, že na pevnině nechala tašku s dopisem, v němž popisovala svoji motivaci a spojení s organizací jménem Anděl prvního spasitele, kterou později našli vojáci. Podle jejího účtu na WordPressu, kde zdlouhavě citovala z webu známého jako Havenské složky, údajně jednala na pokyn Ježíše Krista, aby zničila nepřírozené zřůdnosti v Havenově institutu a ztrestala hříšníky, kteří si hráli na Boha. Blog si užil krátké tři hodiny slávy a nárůstu čtenářů, ale nakonec byl tajemně a natrvalo smazán.

Druhá a třetí nálož vytvořily ohnivou kouli, která se řítila chodbami a žár dosahoval teplot tak vysokých, že tavil kov a z plastových táčů v jídelně zůstaly jen rozpuštěné, beztvaré hroudy. Nedopadlo by to tak zle, nebýt blízkosti velké zásilky dusitanu amylnatého, který převzal jeden ze zaměstnanců a zcela bezmyšlenkovitě ho ještě zabalený nechal stát ve vstupní hale, protože si nebyl moc jistý, kam ho dát.

Později začaly kolovat fámy: Že atentátnice ve skutečnosti věřila, že se v Havenu *vyrábí lidé* do jakési ďábelské armády a že ta stvoření i jejich tvůrci by měli za trest být sežehnuti ohněm. Že měla vytištěný celý obsah Havenských složek, všech sedmdesát šest stránek, s podtrhanými úseky a poznámkami a zalaminovaný, a měla ho v tašce spolu s Biblí, malým obrázkem Ježíše na kříži a zpola snědeným sendvičem se sýrem a šunkou. Že nejspíš byla vážně něčemu na stopě, vzhledem k tomu, jak se do toho vložila armáda a jak zástupy mužů v ochran-

ných oblecích ještě týdný uklízely celý areál a odvážely odpad, až ostrov Spruce zůstal holý, zničený a tichý. A jak to, že se celá věc nedostala do televize ani do novin? *Spiknutí*, tvrdil Bill Collops a leštil si zbraně. *V jaké světě to žijeme?* vrtěla hlavou Missy Gallagherová.

Oficiální verze – ta, která se přece jen objevila ve zprávách – zněla, že došlo ke špatné manipulaci s chemikáliemi ze strany nového zaměstnance laboratoře, jehož pochybení způsobilo výbuch a následný požár, který zničil celou laboratoř. Jenže i o tom se hodně rychle přestalo mluvit a na ostrov Spruce a to, co se tam mohlo nebo nemuselo stát, se brzy zapomnělo.

Lyra samozřejmě v tu chvíli nic z toho nevěděla, ani nemohla vědět. V tu chvíli si myslela, že se rozestoupilo samo nebe. V tu chvíli si myslela, že nastal konec světa.

OSM

TLAKOVÁ VLNA PRVNÍHO VÝBUCHU ji shodila na zem. Dopadla dlaněmi do bláta, vedle ní dopadl i 72. Oči ji pá-lily od prachu, který se jako pára najednou zvedal všude kolem, jako by někdo vydechl. Lidé křičeli. Siréna ječela vysokým, panickým tónem, dokola a dokola, nekonečně.

Právě ten hluk ji paralyzoval: nárazová vlna zvuku, je-kot v uších, který ji brněl až do kořenů zubů, jako zvuk štěpících se atomů. Chvilku jí trvalo si všimnout, že ve-dle ní 72 najednou není. Vyskočil na nohy a běžel pryč.

Po pár metrech se ale zastavil a otočil se. Uviděl ji, jak pořád strnule leží na břiše v bahně, jako mlok. Vrátil se. Musel křičet, aby ho přes hučení ohně a jakot lidí i sirén bylo slyšet.

„Pojď,“ opakoval, ale i jeho slova zněla vzdáleně, jako by je zvonění v jejích uších přeměnilo na nejasnou melo-dii. Nedokázala se ani pohnout. Byla jí zima a přemohla ji náhlá únava. Ani rty jí nefungovaly, aby mohla říct *Ne*.